

10 Sprokkelingen

Provinciaal Weeshuis

Na het overlijden van Dirk Bos, in september 1876, kwam de tijding die in het christelijk-gereformeerde kerkelijke leven van Zuid-Holland blijde beroering veroorzaakte: een brief van notaris De Vries te Middelharnis bereikte ds. J. H. Donner te Leiden, praeses van de Provinciale Synode. De inhoud van dit notariële schrijven was verbluffend; gewag werd gemaakt van een omvangrijke erfenis voor dit deel van het kerkelijk leven der provincie: het aanbod van mogelijkheden en de daaraan verbonden aanzegging om een weeshuis te gaan bouwen op Goeree-Overflakkee en dat ten dienste te stellen van kinderen, die in behoeftige omstandigheden verkeren. De brief betekende het ontstaan van het Provinciaal Gereformeerd Weeshuis te Middelharnis, dat in het 'Jaar van het Kind' - 1979 - honderd jaar bestond, zij het dat het sinds veertig jaar niet meer in het Delta-gebied, maar in Wassenaar is gevestigd als kindertehuis 'De Sonnenburgh'.
(Jan Roelfs, 1979)

Allerhande

Elk jaar, vanaf 1862, lagen de financiële stukken in de maand januari ter inzage.

Sindsdien is er slechts melding van één lid dat de moeite nam de stukken in te zien.

In 1866 verzoekt de kerkeraad met de hervormde kerkeraad de gemeenteraad te Alphen de kermis af te schaffen.

De raad schaft de kermis af, maar komt daar later gedeeltelijk op terug.

In 1912 verzoeken de twee kerkeraden de Gedeputeerde Staten van de provincie de brug gesloten te houden op zondag van 9.00 - 10.00 uur en van 17.30 - 18.30 uur.

Dit voorstel wordt door de gedeputeerden aangenomen.

Vanaf 1879 is de gemeente betrokken bij het Provinciale Gereformeerde Weeshuis te Middelharnis. Sindsdien werd éénmaal door de kerkeraad een weeskind van onze gemeente naar dit huis verwezen.

Onze kerkelijke gemeente had een suppletiefonds om in de kosten van kinderen van min- en onvermogende ouders aan de christelijke scholen tegemoet te komen. Over 1890 betaalde de kerk f. 1,00 per schoolgaand kind aan het suppletiefonds. In dat jaar bezochten 46 kinderen uit Alphen, 15 uit Koudekerk, 2 uit Oudshoorn en 2 uit Woubrugge, allen dooptleden der gemeente, de christelijke scholen.

In 1894 waren er 69 schoolgaande kinderen.

De namen der gemeente

In 1862 heette onze gemeente 'Christelijke Afscheidene Gemeente te Alphen'. De 'Acte van Afscheiding of weederkering' van 13 oktober 1834 geeft ten diepste aan dat men door zich af te scheiden terugkeerde naar de leer, de tucht en de dienst der Gereformeerde vaders.

Men mocht echter, als men door de overheid erkend wilde worden, de naam Gereformeerd niet dragen, daar deze voorbehouden was aan de Nederlandse Hervormde Kerk. Door onderlinge spanningen ontstonden naast de Afscheidenen ook de Gereformeerden onder 't Kruis (de zogenaamde Kruisgemeenten). Deze kerken wensten geen erkenning door de overheid en behielden de naam Gereformeerd.

Ondanks de tegenstellingen kwamen beide kerken in 1869 met elkaar tot overeenstemming en verenigden zich tot de 'Christelijk Gereformeerde Kerk'. Deze werd door de overheid erkend.

Onze gemeente heette toen: 'Christelijk Gereformeerde Kerk te Alphen en Omstreken'.

Enige Kruisgemeenten gingen niet mee. Deze verenigden zich met de Ledeboerianen in 1907 tot de 'Gereformeerde Gemeenten'.

In 1892 heetten we, door verkeerde opgave van naam, 'Gereformeerde Kerk van Alfen aan den Rijn'.

Na de samenvoeging in 1918 van de gemeenten Alphen, Oudshoorn en

Aarlanderveen tot Alphen aan den Rijn, werd de naam op verzoek van de kerkeraad veranderd in 'Gereformeerde Kerk van Alphen (Alphen aan den Rijn)'.

Noot: Je kon niet spreken van 'Gereformeerde Kerk van Alphen aan den Rijn' omdat er in 1918, in onze burgerlijke gemeente, drie gereformeerde kerken waren.

De namen Alfen, Alfen aan den Rijn, Alphen en Alphen aan den Rijn worden ook in officiële papieren van de kerk willekeurig gebruikt.

Kerkeraad

Van 1861 tot 1864 vergadert de kerkeraad eenmaal per maand. Daarna valt het besluit elke veertien dagen te vergaderen om 19.00 uur.

10 december 1868:

'Door sterke wind en een daarmee ontstaan ongeluk in de pastorie is de vergadering in verwarring uit elkaar gegaan zonder zingen en danken'.

In 1871 besluit de synode dat een predikant maar tweemaal door dezelfde gemeente achter elkaar beroepen mag worden. Een beroep mag slechts vier weken in beraad worden gehouden.

In 1873 besluit de kerkeraad elke tweede dinsdag en de laatste dinsdag van de maand bij elkaar te komen:

'Bij lichte maan om 19.30 uur en bij duistere maan om 9.30 uur'.

In 1875 wordt besloten, onder leiding van de nieuwe predikant ds. Schotel, om elke eerste maandag van de maand 's morgens om 9.00 uur te vergaderen. Eén ambtsdrager, schipper van beroep, was in deze periode regelmatig afwezig. De andere ambtsdragers waren boeren, renteniers of middenstanders. In deze tijd waren de kerkdiensten op zondag om 9.00 uur en om 13.30 uur. In de zomermaanden regelde de kerkeraad de lopende zaken na de middag-dienst: in deze drukke maanden voor de veeboeren werd nauwelijks een officiële vergadering uitgeschreven.

In 1889 verschuiven de vergaderingen naar de woensdagavonden.

Met de huisbezoeken werd meestal in september begonnen en de eerste bezoeken werden afgesproken om 17.00 uur. Men bracht ook wel bezoeken op zondag.

In 1894 doet men voor het eerst huisbezoek in twee groepen. Eén groep met en één groep zonder de predikant.

In dat jaar vergaderen de diakenen voor het eerst apart.

Ze hebben er aanvankelijk moeite mee.

In 1902 vergadert de kerkeraad tweemaal per maand, de eerste en de derde donderdag.

In de verkiezing tot ambtsdragers komt langzaam enige verandering

In de beginjaren werden de ambtsdragers na twee of drie jaren herkozen.

Bij hoge uitzondering werd men niet herkozen of stelde men zich niet meer beschikbaar. Men moest wel zeer gegronde redenen hebben om niet in te gaan 'op de roepstem van God en Zijn gemeente'.

In 1894 overweegt men de wens om iemand de mogelijkheid te geven als ambtsdrager af te treden zonder herverkiezing. Prompt worden twee ambtsdragers, naar het oordeel der vergadering om wettige redenen, niet meer herkiesbaar gesteld.

In 1901 komt een voorstel om door de gemeente kandidaten voor ambtsdragers te laten stellen.

Menig lid fronsst hierbij de wenkbrauwen.

Als er beroering ontstaat wordt het voorstel ingetrokken.

In al deze veranderingen zag men de invloed van de Dolerenden.

In 1902 komt er een brief binnen bij de kerkeraad waarin bezwaar gemaakt wordt tegen de verkiezingen van ambtsdragers op 'de dag des Heeren'.

De kerkeraad bespreekt de brief, maar verandert de zaak niet.

In de beginjaren van deze eeuw krijgt men steeds meer bedankjes voor het ambt van ouderling of diaken.

In 1909 speelt de synode hierop in door te adviseren vooraf na te gaan of men genegen is het ambt te aanvaarden.
 De kerkeraad gaat hier aanvankelijk niet op in.
 In 1910 benoemt men voor het eerst collectanten voor de regelmatige derde collecte. Deze collectanten blijven wel op hun eigen plaats in de kerk zitten.
 In 1912 schaft men een brandkast aan voor f 60,00 van de firma Boevé.
 In dat jaar vergadert de kerkeraad wekelijks.
 Men stelt nu ook vast, dat er na vier jaar een verplichte aftreding is.
 In 1914 vergadert de raad per maand driemaal 'smal' en eenmaal 'breed' ('breed' is met diakenen en 'smal' is zonder diakenen).
 Vooraf moet men wel enig wantrouwen wegnemen.
 De veranderingen gaan steeds sneller.
 Bij het gebed blijft de kerkganger steeds vaker zitten, vooral bij de 'formuliergebeden'.
 In 1911 willen enkele gemeenteleden 's avonds geen catechismuspreek meer maar 'vrije stof'.
 Men maakt ook bij de afkondigingen meer reclame voor allerlei vergaderingen, zoals de Anti-Revolutionaire partijvergaderingen en voor diverse christelijk bonden of verenigingen.
 Men scheidt ook de financiële en de kerkelijk zaken. In 1912 wordt er een Commissie van Administratie opgericht van 5 leden; Start 1 maart 1912. De kerkeraad behoudt de eindverantwoordelijkheid.
 Er ontstaan nogal irritaties.
 Als de voorzitter van de commissie eigenmachtig een opdracht geeft wordt hij 'op het matje geroepen'. Als de kerkeraad eigenmachtig, overigens op verzoek van de synode, het traktement van de predikant verhoogt, stappen alle commissieleden op.
 Er komt, na een goed gesprek, een oplossing: De commissie uitbreiden met een ouderling.
 Het gaat nu veel beter.

Ook de voorlichting komt ter sprake.

In 1906 is er sprake van een mededelingenblad voor de gemeente.
 Hierin zou opgenomen moeten worden: ingekomen, vertrokken en overleden, inkomsten en uitgaven, eventueel ook (vooral summier) een jaarverslag.
 Ds. Schoemakers voelt er wel wat voor, maar de kerkeraad vindt de mededelingen te vertrouwelijk.
 In 1913 geeft, na bemiddeling van de classis, de Rijnlandse Persvereniging een classicaal kerkblad uit. Het abonnement kost f 0,20 per kwartaal en voor niet-leden f 0,40 per kwartaal. De eerste drie nummers worden gratis toegestuurd. Een 'agent' gaat abonnees werven.
 Eind 1913 zijn er 146 abonnees.
 Het scribaat berustte van 1861 tot 1893 bij L. Boon.
 J. Eigeman Wzn. volgt hem op tot 1909.
 Van 1909 tot 1913 is W. J. Hamerling scriba. Daar ook deze werkzaamheden toenemen benoemt de kerkeraad per oktober 1915 één ouderling tot scriba zonder wijk. Deze taak wordt de eerste maal vervuld door J. Wijbenga.
 Meer dan 30 jaar was broeder Hooegeveen voorlezer voor f 10,00 per jaar.
 In 1909 wordt hij vervangen door D. van der Neut en J. Eigeman.
 Vanaf 1913 benoemt men vier voorlezers, die elkaar om de twee weken 's morgens of 's avonds afwisselen. De eerste keer zijn dit de broeders J. Eigeman, W. J. Hamerling, J. van Otterloo en J. Wijbenga.

Verenigingen

In 1899 wordt de vereniging Concordia opgericht. De kerkeraad is hier zijdelings bij betrokken omdat de zondagsschool die in dit gebouw huisvesting vindt, een werkzaamheid is uitgaande van de Gereformeerde Kerk. Als in 1907 een verzoek bij de kerkeraad binnenkomt om in de financiële problematiek van de vereniging in te grijpen wordt eerst eens alles op een rijtje gezet:

HOOFDSTUK I.

Naam, grondslag, doel en middelen ter bereiking van het doel.

ARTIKEL 1.

De vereeniging draagt den naam: „De Gereformeerde Jongelings-Vereeniging Samuel” en is gevestigd te Alphen a/d Rijn.

ART. 2.

De grondslag der Vereeniging is de Heilige Schrift, naar de verklaring der Gereformeerde Kerken, vervat in hare belijdenisschriften: de Catechismus, de Belijdenis des Geloofs en de 5 Artikelen tegen de Remonstranten.

HET BESTUUR:

E. van der POL, *1e Voorzitter*.
 P. KRUISWIJK, *2e Voorzitter*.
 R. KELDERMAN, *1e Secretaris*.
 C. BOOLJ, *2e Secretaris*.
 T. RAAPHORST, *Penningmeester*.
 B. van der NEUT, *Bibliotheecaris*.
 A. S. BOOLJ, *Algemeen-Adjunct*.

Uit het reglement van Lydia: 'art.2: Zij heeft tot doel om gezamenlijk met de zuster Ver. "Jachin" (Dorp) Barmhartigheid te bewijzen aan de arme leden der Geref. Kerk alhier, in overleg met de Diakenen, en voorts aan allen die in nood verkeren.'

Uit de 'Huishoudelijke Bepalingen': 'art. 14: De leden houden zich bezig met het vervaardigen van goederen, onderwijl zal tot opwekking, een stichtelijk boek worden gelezen en voor degene(n) die er lust toe hebben zal er gelegenheid zijn tot het voordragen van een gedicht of opstel.'

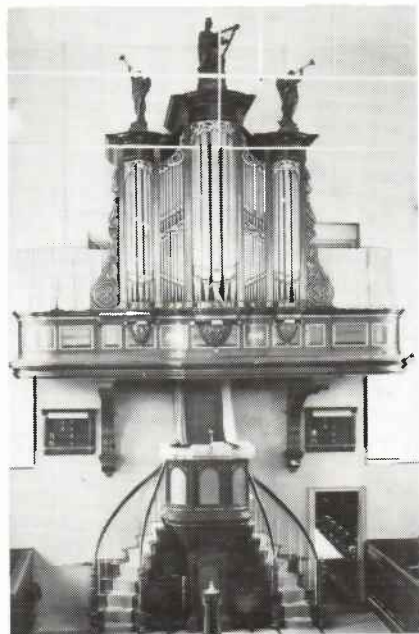
Op 6 mei 1904 wordt de Vereniging tot zedelijke en financiële hulp van de Theologische School te Kampen op verzoek van vele leden der gemeente door de kerkeraad opgericht. Het bestuur bestaat uit 4 kerkeraadsleden en 5 leden van de gemeente.

Eén van de bepalingen houdt in dat men geen vijandige houding aan zal nemen tegenover de Vrije Universiteit te Amsterdam.

Bij moeilijkheden beslist de kerkeraad.

In 1912 wordt de 'Vereniging tot stichting en instandhouding van Christelijke Scholen op Gereformeerde grondslag' opgericht.

De kerkeraad heeft een vertegenwoordiger die het contact onderhoudt met de Oranjeschool.

Het orgel van 1905.
Let op de consistoriekamer.

Het orgel

Organist	van/tot	vergoeding
Blok	16-7-1876 tot 1-1-1878	à f 25,-.
J. J. Bleumink	1-1-1878 tot 1-5-1882	à f 60,- per jaar.
De heer Bleumink overlijdt 1-5-1882.		
H. van Leeuwen	1-5-1882 tot 1883	à f 20,- per jaar.
H. van de Berg	1-5-1882 tot 1893	à f 20,- per jaar.
Kors van der Veer jr.	1883 tot eind 1893	à f 20,- per jaar.
D. J. van Wijk	1894 tot 1902	à f 20,- per jaar.
J. W. Engelkes	1902 tot 1905	à f 20,- per jaar.
S. Dompeling	1902 tot ?	
W. Engelkes (zoon van J. W.)	1905 tot 1913	
J. A. Basie	vanaf 1906	
A. van de Berg	vanaf 1913	
J. Snel Bzn.(waarnemend)	vanaf 1915	

Windmakers waren vanaf 1876 T. van Egmond en Jan Stapper à f 10,- per jaar. Leen Stapper is in 1894 windmaker à f 10,- per jaar tot 1905.

Daarna zijn enige leden van de jongelingsvereniging windmaker.

S. L. van Hemsbergen en D. Spek zijn orgeltrappers van 1909 tot 1913.

Daarna komt Sijmen de Graaf.

Organist J. W. Engelkes wordt in 1905 ouderling en onmiddellijk gekozen in de orgelcommissie. Zijn zoon volgt hem op als organist.

De toelagen voor de organisten worden in 1905 ingetrokken.

Van het plan de uitgespaarde gelden te reserveren komt niets terecht.

De kerkeraad geeft tenslotte f 5,- om wat orgelboeken te kopen.

Daar het orgel in 1905 nogal wat mankementen vertoont, bieden Gebr. Spanjaard, orgelfabrikanten te Alkmaar aan het orgel te repareren voor f 100,- à f 125,-.

Ze bieden ook een nieuw orgel aan voor ongeveer f 2100,-. Voor het oude orgel bieden ze f 500,-.

De orgelcommissie adviseert een orgel te kopen bij fa. Vermeulen te Woerden voor f 2500,-.

In de gemeente volgt een rondgang om giften op te halen en obligaties uit te geven.

Dinsdag 12 december 1905 wordt het nieuwe orgel in gebruik genomen.

Ondergeteekende H. Vermeulen

Organist en in Olgels te Wierden, verklaart

aan de Kerkeraad der Geref. Gemeente te Alphen $\frac{1}{4}$ Rijn verkocht te hebben een nieuw

Pneumatisch Kerkorgel: Inhoud: 1 Klaar, 12 Registen welke spelen, en 2 stommen Registen, n.l. Tremulant

en Remiel, van de som van 2000 guld. (Lagge Twee duizend honderd guld.) temmelt het oude Kerkorgel wat thans in bovengenoemde Gemeente staat is overgenomen van 3000 gld. (Lagge Drie honderd guld.)

en moet dus bij aflevering ontvangen de som van 2500 guld. In het Kruiscontract is bevestigd als volgt

Ten eerste dat ondergeteekende en 3 Beelden (geen houten) moet bijleveren, en wel: David en 2 Engelen

Ten tweede, dat en 10 jaar wordt ingestaan wegens deugdelijkheid van bovengenoemd Instrument, zoodat al de gebreken (zo die mochten ontstaan) welke de gevolgen zijn van ondeugdelijkheid van het bedoeld Orgel door mij gedurende de 10 jaar Garantie kosteloos hersteld zullen worden, met dat ondergeteekende ook bedoeld 10 jaar het faulsticht onderhouden en stemming van bedoeld Orgel wordt opgedragen.

Ten derde dat bedoeld Orgel zal door ondergeteekende geheel ter bevestiging gereed geplaatst worden in bovengenoemde Gemeente. Het afbeelden $\frac{1}{4}$ Instrument is teken hiervan uitgesloten, en komt van stemming des Orgel, com. of Geref. Kerk.

202.

Ten vierde Dat ondergeteekende D. V.

het Orgel bij de ingebruikneming zal bevesten.

Ten vijfde Dat bij voldoening van het ingebest genomen Instrument, na afloop van hetzelfde, en na gans en ongeschonden daanstelling de betaling is 2500 guld. zal geschieden tegen Konstantie

Ten zesde Het bedoelde Orgel zal binnen 6 weken D. V. geplaatst worden, met de gaanderij tegen gans en ongeschonden.

H. Vermeulen
Organist en in Olgels

Wierden 9 November 1905

Ontvangen van de Kerkeraad der Geref. Gemeente te Alphen $\frac{1}{4}$ Rijn

de Somma van Twee duizend vijf honderd guld. van een geplaatst nieuw Kerkorgel (Pneumatisch) Inhoud 12 Registen welke spelen en 2 stommen

Voor het reboven Instrument wordt 10 jaar ingestaan wegens deugdelijkheid Des Kruiscontract

WOERDEN, den 12 December 1905

H. Vermeulen
Organist en in Olgels

Regeer f 2500

den 12 December 1905

B. Het nieuw Orgel kost 2000 gld en dusdast het oude Orgel door mij is overgenomen van 3000 gld. van de af het Konstantie 2500 gld

Vermeulen heeft het oude orgel voor bijna de dubbele prijs verkocht aan de Gereformeerde Kerk te Warffum in Groningen waar het nog steeds uitstekend functioneert.

(Zie voor nadere gegevens 'Oude Groninger kerken', publicatie no. 27 van april 1982)

Ds. Schoemakers spreekt een rede uit naar aanleiding van Rom. 11:36.

De gemeente wordt dank gebracht voor de offervaardigheid.

Het orgel was krachtig met een diepe volle toon.

Voor aflossing van deze schuld wordt viermaal per jaar gecollecteerd.

Leen Stapper, windmaker, is niet blij met het nieuwe orgel. Het nieuwe orgel trapt veel zwaarder. Hij wil voortaan als vergoeding f 25,- per jaar of ontslag. De kerkeraad aanvaardt het ontslag nadat enige leden van de jongelingsvereniging beloven het werk over te nemen. Motief van de kerkeraad: 'dit sabbatswerk moet uit liefde worden gedaan.'

Deze windmakers krijgen een gratis bank op de gaanderij.

In 1906 heeft men in totaal aan giften ontvangen voor het orgel f 1030,46.

De schuld bedraagt nog f 1850,- (74 obligaties van f 25,-)

N 56
Ontvangen van de Gereformeerde Kerk te Alphen
 de Somma van *vijsje guldens*
zijn halfjaarlijkse vergoeding van het
orgeltrappen
Alphen, den 31 Juli 1914
2777 f 200
J. de Graaf

In 1907 krijgen de organisten het boekwerk 'Om de oude Wereldzee' van Dr. A. Kuiper cadeau.

Als in 1909 zich twee orgeltrappers melden krijgen ze een kistje sigaren voor de moeite. In 1911 ontvangen ze f 5,- per jaar.

Omdat de organist in 1913 volgens de orgeltrappers een te lang naspel heeft, stopt men met luchtmaken. De kerkeraad bemiddelt in deze kwestie.

Als in september 1913 W. Engelkes vertrekt om elders te gaan studeren, ontvangt hij van de kerkeraad een stel woordenboeken à f 17,50.

Andries van de Berg volgt hem op.

Als de orgeltrappers Van Hemsbergen en Spek in 1913 een actie voeren voor verhoging van hun vergoeding worden ze ontslagen.

In hun plaats komt nu Sijmen de Graaf voor f 10,- per jaar. Hij krijgt een vrije plaats en belooft toezicht te houden op de jongeren.

De jongeren op de gaanderij vormden een steeds terugkerend probleem.

Toen de koster tijdens een dienst één van de jongens buiten de kerk zette, hielp dit maar een korte tijd. Er was zelfs een voorstel van broeder

Batelaan om met z'n zakdoek naar de predikant te zwaaien als het weer mis was. Dan zou de leraar de jongelui kunnen toespreken en eventueel ook de ouders.

Nº 48

Bewijs van Aandeel

IN DE

Rentelooze Leening,

aangegaan, namens en ten laste van de Gereformeerde Kerk te Alphen (Z.-H.), ten bedrage van:

TWEE DUIZEND VIJF HONDERD gulden N. Ct.

ten behoeve van een NIEUW ORGEL;

groot: VIJF-EN-TWINTIG gulden.

Jaarlijks zal minstens Honderd Gulden worden afgelost.

Namens de Geref. Kerk bovengenoemd.

ALPHEN. (Z.-H.)
 Nov. 1906.

J. de Graaf Voorz.
J. de Graaf Scrub.

Alphen Juli 1918.
Aan de Raad der Gereformeerde
Kerk te
Alphen a Rijn

Ondergetekende mag zich
met 1 Aug. a.s. gaarne ontslagen
als orgeltrapper, daar hij er geen
idee meer in heeft.

Het zal hem genoegen doen als
er tegen die tijd een ander gevonden
wordt en wil doch zijn snelle werking
te verleen.

De tegen zijn dijen tweede orgel
trapper H. de Vries heeft
ook afscheid genomen van.

Hoogachtende
J. de Vries

Sijmen de Graaf komt in 1914 op de kerkeraadsvergadering om zich te beklagen over 'de verregaande, brutale en onbehoorlijke wijze waarbij alle stichting onder de prediking werd bedorven door enige jongeren bij name genoemd'. Deze jongeren worden bezocht.
 In 1913 is het pedaal van het orgel stuk. Men laat het repareren.
 In 1913 blijkt het achtjarig orgel met vochtig weer geen goed geluid voort te brengen.
 In 1915 staat vast, dat het orgel grondig verbeterd moet worden.
 Kosten: f 1500,- à f 1800,-.

1834 - 1884

Op 14 oktober 1884 is er een dankdienst in verband met de Afscheiding op 13 oktober 1834. De collecte is voor de Theologische School te Kampen.
 De kerkeraad besluit voortaan elke donderdagavond een dienst te beleggen.

1861 - 1886

Op donderdag 3 maart 1886 is er een herdenkingsdienst omdat de gemeente 25 jaar bestaat.

1861 - 1911

Op 3 maart 1911 bestaat de gemeente 50 jaar.
 Daar ds. Schoemakers 1 januari 1911 vertrokken is, komt de leiding van de kerkeraad en het leiden van de festiviteiten in handen van de waarnemend voorzitter de heer J. Eigeman.
 Men besluit prof. Bavinck te vragen (à f 25,-) voor de feestrede en verzoekt de drie laatste predikanten ds. Impeta, ds. Schuurman en ds. Schoemakers (à f 10,-) een korte toespraak te houden.
 'Moet dit feest gepaard gaan met hoornmuziek?'
 Na rijp beraad meent men het zonder hoornmuziek te moeten stellen, want 'Mijn huis is een huis van gebed'.
 In Concordia 'wordt een koude tafel' aangericht voor de genodigden 'om enigmatische in de lichamelijke nooddrift te voorzien'.
 'Van Ommeren zal honderd gewone- en Wieten vijftig krentenbroodjes leveren'.

De toren

In 1912 meldt de Commissie van Administratie dat de toren in slechte toestand verkeert. Architect Kuipers uit Amsterdam adviseert het hout van de toren te vervangen door beton.

Kosten: plus minus f 1000,-.

Men overweegt vier grenen palen te vervangen door eiken. Dit blijkt een gevaarlijk karwei te zijn en het wordt begroot op f 1500,00.

Het raam waarop de palen rusten blijkt nog goed te zijn.

Men besluit de toren dicht te maken.

Zo verdwijnen ook de steeds terugkerende lasten.

De toren wordt gesloopt voor f 58,-.

Men begroot de kosten van de nieuwe toren op f 1300,-.

De inschrijving is als volgt:

metselwerk	f	374,-
timmerwerk	-	555,-
smidswerk	-	282,-
schilderswerk	-	47,50

Totaal f 1258,50

De zes dakkapellen zijn ook verrot.

Men stelt voor de kapellen te slopen en de open plaats te vervangen door dakpannen. Kosten nihil, daar het vrijkomend lood voldoende opbrengt.

TJEERD KUIPERS,
 ARCHITECT.
 AMSTELDIJK 90. — HUIZE „MEERMOND”.
 INTERCOMMUNAAL TELEFOON 411.
 TELEGRAM-ADRES: TJEERD KUIPERS.

De kerkelijke adviseur.

*Foto van de kerk na het verdwijnen
van de houten toren.*

Oorlog 1914 - 1918

Door inkwartiering werden de Alphenaren sterk bij de oorlog bepaald. Verder veranderde er weinig.

De kerken wisselden gegevens van militairen-lidmaten uit.

In Alphen kwam er een christelijk mannenkoor van militairen. Het koor oefende in het nieuwe lokaal van de kerk.

Men maakt zich wel bezorgd 'over de jonge dochters der gemeente'. Overwogen wordt te surveilleren op de donkerste paden.

In de notulen wordt een enkele keer melding gemaakt van enige schaarste. Toen er een beperking kwam in de gasvoorziening vergaderde men overdag. In het algemeen lijkt het oorlogsgebeuren langs het kerkelijk gebeuren heen te gaan.

Kort overzicht van de jaren 1900 tot 1920

Ds.M.Schuurman, die 16 augustus 1903 afscheid nam van de gemeente is geconfronteerd geweest met de enorme grensproblemen die in 1903 werden opgelost.

In de periode van ds. Schoemakers van 1904 tot 1910 overleed ouderling Boer, een geweldenaar in onze kerkelijke gemeente.

Ds. Schoemakers kreeg te maken met problemen van broeders onderling. Hijzelf kreeg ook grove kritiek, waar hij soms erg door gegriefd was. Eén lid der gemeente, dat hem grof had behandeld, ging tijdens het

ALPHEN A D RIJN, September 1914.

*Van den Raad van de Gereformeerde
Kerk van*

U'leerw. en Ewv. Heeren en Broeders

Onder de hier ingekwartierde militairen bevindt zich ook

naar zijn eigen opgave belijvend lidmaat uwer kerk.

Gaarne ontvingen we zoo spoedig mogelijk van U' bericht of genoemde broeder ten U'went werkelijk toegelaten is tot de Sacramenten en staat in de volle rechten van zijn lidmaatschap.

Met broedergroete en heilbede.

*Vanens den Raad van de Geref. Kerk
van Alphen a/d Rijn.*

J. GISPEN, *k. t. praeses.*

J. WIJBENGA, *k. t. scriba.*

*In de oorlog wisselden de kerken
gegevens uit.*

*Een foto van de brandende kerk en
de noodkerk in de Wilhelminalaan.*

avondmaal demonstratief tegenover hem zitten. Hij leed daaronder. Tijdens zijn periode werd er een nieuw orgel ingewijd. De vakaturetijd daarna duurde bijna een jaar. Steeds kwamen er bedankjes. Men noemde intussen de naam van ds. Gispen wel in de kerkeraad, maar men durfde hem aanvankelijk niet te beroepen, omdat hij een licht spraakgebrek had.

Ds. Gispen was een totaal ander figuur dan zijn voorganger. Hij veranderde de verouderde bestuurlijke structuur van de inmiddels vrij grote gemeente.

Hij was een echte organisator.

Hij regelde het huisbezoek en de wijkindeling; hij stelde voor een commissie van administratie te benoemen waarvoor hij de reglementen schreef.

In zijn ambtsperiode werd een aanvang gemaakt met de opbouw van de evangelisatie in samenwerking met Oudshoorn.

Hij stelde een systematische aanpak van de niet-meelevende jeugdleden in. Zijn voorstel was: vanaf 14 tot 20 jaar onder lichte dwang zetten en licht vermanen, daarna, afhankelijk van de leeftijd, steeds ernstiger vermanen, daarna openlijk vermanen zonder vermelding van naam en daarna met vermelding van naam.

Als niets hielp eventueel uitschrijven.

Onder ds. Gispen nam het lenen van geld sterk toe.

Men zag goed in, dat de tucht langzaam naar de achtergrond verdween. Men oordeelde: 'Een kerk zonder tucht is onthoofd', maar vroeg zich af wanneer moest worden overgaan tot tuchtmaatregelen. Zij werd wel enige malen toegepast, maar de weifeling hierover klinkt door in de notulen. Tijdens de bouw van het catechisatielokaal in 1914 brak de eerste wereldoorlog uit.

Ds. Gispen deed veel voor de militairen. Mede door zijn inzet werd Concordia militair tehuis. Hij sprak ook diverse malen voor de militairen te velde.

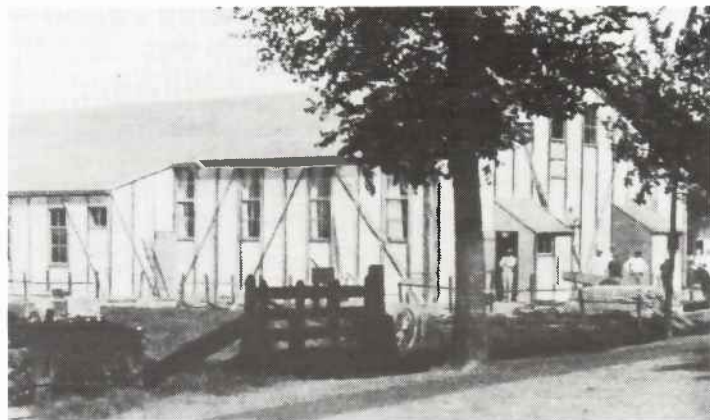
Op 7 april 1916 brandde de oude N. H. kerk af. Onmiddellijk stelde ds. Gispen de kerk beschikbaar. De kerkeraad ging hier volledig mee akkoord.

De hervormde broeders en zusters kregen elke zondag de beschikking over het gebouw vanaf 7.30 uur tot 9.30 uur en 's middags vanaf 13.30 uur tot 16.00 uur, zodat de gereformeerden 's avonds weer een dienst konden houden. Tevens werd hun toegezegd, dat zij op Goede Vrijdag gebruik mochten maken van de kerkruimte.

Vanaf juni 1916 kerkten de hervormden in hun noodkerk in de Wilhelminalaan. De hervormde kerkeraad betaalde, behalve de f 200,- aan huur, f 100,- extra voor allerlei doeleinden uit dank voor de geleverde hulp.

In deze periode kwam de bouw van de tweede kerk ter sprake.

Toen ds. Gispen een beroep kreeg, begon hij daarover op de kerkeraad en hij vroeg heel openhartig de mening van de leden. Men voelt de verrassing in de notulen.

Geachte collega,
 overeenkomstig afspraak
 doe ik u weten dat de Landdag a.s.
 woensd. 7 1/2 uur van een vergadering
 omtrent aanboden zullen gebruik
 maken. -

Verder is ons verschoot om
 Goede Vrijdag woensd. 9 1/2 uur
 afwezig te zijn van handen. en
 dan verder elken Landdag tot
 de noodzaak staat woensd. 7 1/2
 uur en 's nam. 2. uur.

Van harte hoop ik dat de Bond
 uwer Kerk ook op het vele
 vragen nachts gunstig more
 antwoorden.

Metten hart. dank voor
 al uw steun

Left u. v.

M.
 C. Veldhoen

Alphen 13-4-1916.

Brief van de hervormde predikant
 ds. Veldhoen.

Ds. Gispen gaf ook heel openhartig zijn mening over de gemeente. Hij vond
 dat de gemeente haar kerkelijke plichten te weinig zag.

Hij vertrok 9 juli 1916 naar Assen.

In februari 1917, in de vakaturetijd, werd voor f 802,- opgeknapt aan de
 pastorie terwijl de verhuiskosten f 115,- bedroegen.

Ds. Gispen kreeg een traktement van f 1700,- + f 100,- voor belastingen.

Ds. Schouten, die na hem kwam, kreeg f 2200,- met vergoeding van de belas-
 tingen, uitgezonderd de vermogensbelasting.

Als extra wordt vermeld dat hij een 'elektrische schel' had, waarvan de
 aanlegkosten f 20,- bedroegen.

Per 1 januari 1918 werd, op voorstel van de synode, dit traktement verhoogd
 met 12% duurtetoeslag.

De problemen in de periode van ds. Schouten waren vooral van financiële
 aard.

Overzicht van de gemeente in de jaren 1912 - 1913

Onder invloed van de nieuwe predikant, ds. Gispen, werd de gemeente in vier
 wijken ingedeeld met ieder twee ouderlingen. Het aantal ouderlingen werd
 hiertoe uitgebreid. De predikant had geen eigen wijk. Behalve zijn normale
 werk ging hij afwisselend met een tweetal ouderlingen op huisbezoek.

Deze huisbezoeken kregen zo een uniform karakter.

Vanaf februari 1912 werden alle bezoeken in het notulenboek kort
 weergegeven. Door de eerste 250 bezoeken in kaart te brengen krijgen we
 een aardig beeld van de gemeente.

Niet alle verslagen zijn, jammer genoeg, gelijkwaardig. De gegevens van de
 kinderen komen vrij onvolledig over. Men vergat waarschijnlijk diverse
 zaken door te geven.

Drie hoofdpunten kwamen bij ieder huisbezoek ter sprake:

1 Hoe is uw kerkbezoek?

2 Bezoekt u het avondmaal? Zo ja, hoe vaak?

3 Bent u priester in huis? Hiermee werd bedoeld: leest u aan tafel hardop
 uit de Bijbel, bidt u hardop en onderwijst u, zo nodig, de kinderen?

Ds. J. Gispen
 (1 juni 1874 tot 17 sept. 1935)
 In Alphen van 3 dec. 1911 tot 9 juli 1916.
 Alphen was zijn derde gemeente.
 Ds. Gispen muntte uit in stiptheid.

Nu de indeling:	Aantal Adressen:
Alles slecht: Men is onverschillig, men spot, er is drankmisbruik, er zijn huwelijksmoeilijkheden, met de kinderen gaat het niet goed, enz.	
Een combinatie van enige van deze punten kwam vaak voor.	6
Men komt nooit meer in de kerk.	2
Men komt bijna nooit meer in de kerk.	13
Niet alles is slecht: Men gaat nog wel eens naar de kerk of men is nog gevoelig voor argumenten, hoewel meestal zonder resultaat.	9
Het aantal adressen, dat men als randkerkelijk mag beschouwen is dus dertig.	
Onaangenaam: Hoewel er positieve punten zijn blijft er een gevoel van onbehagen achter bij de ouderlingen.	4
1 positief punt: Men gaat trouw naar de kerk, maar in het overige is men niet trouw.	35
2 positieve punten: Men gaat trouw naar de kerk en men gaat trouw naar het avondmaal of men is priester.	32
3 positieve punten: Hoewel aan de drie bovengenoemde punten is voldaan is er toch iets mis in het gezin. Bijvoorbeeld, met de kinderen gaat het niet goed, of er is een familievete enz.	6
Niet ongunstig: Ondanks diverse bezwaren heeft men dit bezoek als niet-ongunstig ervaren.	17
Gunstig met opmerking(en): Er ontbreekt iets aan de drie hoofdpunten, maar alles wordt verder als gunstig ervaren. Bijvoorbeeld: trouw naar de kerk, trouw naar het avondmaal, maar weinig priester of: trouw naar de kerk, priester, maar soms naar het avondmaal.	
In het verslag staat dan: 'Overigens gunstig' of 'Verder gunstig'.	35
Gunstig: Aan alle punten is voldaan.	28
Zeer gunstig met een opmerking: Zoon gaat s'avonds niet naar de kerk, of hij is weinig priester, of één van de partners gaat niet regelmatig naar het avondmaal. Verder zeer gunstig.	3
Zeer gunstig:	12
Het aantal adressen waarbij een kind in de Nederlandse Hervormde kerk wordt gedoopt.	4
Gedwongen huwelijken, waarvan één met vrij veel moeilijkheden.	7
Aantal leden dat getrouwd is met een ongelovige:	
Waarbij het prima gaat.	1
Waarbij het goed gaat.	5
Waarbij het vrij goed gaat.	13
Waarbij men bemoeilijkt wordt door de partner.	5
Waarbij het slecht gaat.	5
Aantal leden, dat getrouwd is met een lid van de Nederlandse Hervormde Kerk:	
Waarbij er goede wil is, maar het lukt niet goed.	3
Waarbij men mee gaat met de partner naar de hervormde kerk	3
Eén lid heeft een Rooms Katholieke partner. Men verwoordt het als 'slap'.	1
Weduwe met dochter: De dochter krijgt, hoewel alles vooraf ten stelligste werd ontkend, als ongehuwde moeder een baby. Men was hierover zeer ontstemd.	1
	Totaal 250

Bij alle bezoeken waarbij iets ontbrak, sprak men een vermaning uit. Als er twee of meer punten ontbraken, ging men zeer ernstig vermanen. Soms ging men ook onderrichten, als er onvoldoende kennis was.

Men klaagt over het grote aantal gedwongen huwelijken. Bij één huwelijk werd vijf maanden na de inzegening, zonder dat hiervan melding was gemaakt, een baby geboren.

Men was hierover zeer ontstemd.

Hieronder volgt een andere indeling van de 220 adressen (dus zonder de 30 randkerkelijken):

Vooraf enige gegevens:

Van deze 220 adressen zijn er 36 leden van wie de partner geen lid is, en er zijn 29 weduwen met of zonder gezin.

Omdat de gegevens van de kinderen onvolledig zijn, zijn de kinderen uit het overzicht weggelaten.

1: 220 adressen nader bekeken ten aanzien van ontrouw in de kerkgang:

Eén van de partners, alleenstaande of weduwe gaat niet trouw	10
Beiden gaan niet trouw	10
Beiden zijn soms ontrouw	12
Beiden gaan eenmaal naar de kerk op zondag.	5
Afgevoerd of kerken elders	7

Bij 176 van de 220 adressen is er sprake van trouwe kerkgang.

Voor de gehele gemeente is dat dus 70%.

2: 220 adressen nader bekeken ten aanzien van deelname aan het avondmaal:

Eén van de partners of de alleenstaande gaat soms naar het Heilig Avondmaal	9
Het aantal weduwen dat soms deelneemt	5
Het aantal leden van wie de partner geen lid is, dat soms deelneemt	5
Het aantal echtparen dat soms deelneemt	13
Eén van de partners of alleenstaande neemt nooit (meer) deel	8
Het aantal weduwen dat nooit (meer) deelneemt	12
Het aantal leden van wie de partner geen lid is, dat nooit (meer) deelneemt	20
Het aantal echtparen dat nooit (meer) deelneemt	62
Afgevoerd of kerken elders	7

Conclusie:

Van de 29 weduwen gaan er 12 regelmatig naar het avondmaal en van de leden van wie de partner geen lid is, gaan slechts 11 van de 36 trouw naar het avondmaal.

Van de 220 adressen gaan er 79 trouw naar het avondmaal.

Voor de hele gemeente komt dat op 32%.

Van de echtparen die beiden lid zijn en de alleenstaande leden is er bij 64 van de 155 adressen sprake van trouw avondmaalsbezoek. Dit is 41%.

3: Van de 155 echtparen waren er 40 mannelijke leden, die niet goed functioneerden als priester.